

BİLGE KUTAD ANLATIYOR

YÜREKLİ TAZITAY

GENÇ BİR ATIN MACERALARI



PEDAGOG GÜLŞEN ÜNÜVAR

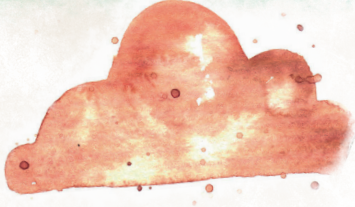
Resimleyen: Kübra Ceylan





Bilge Kutad Masalları'ndaki isimleri, Kutadgu Bilig ve Dîvânu Lugâti't-Türk eserlerinde bize aktaran Yusuf Has Hacib'e ve Kaşgarlı Mahmud'a minnet ve şükranlarımızla...





MASALDAN EVVEL

Dört nala yol alan ılık rüzgârların arasından bir gün bir masal çıkageldi. “Merhaba! Benim adım Bilge Kutad.” dedi. Altın değerinde öğütler ekledi her cümlesine. Güven, sorumluluk bir de saygı koymuştu nakışlı heybesine. Bütün çocukların kapısını tek tek çaldı. Çünkü onlara diyecek sözleri vardı. Yıldırım gibi sıçrayıverdi bir at heybenin içinden. Adı Yürekli Tazıtay, kuyruğu sanki ipekten. Yaşadığı oba bir gün amansız bir derde düştü. Çoluk çocuk perişan, kuşlar endişeyle öttü. Bakalım onlara kim yardım edecek? Yürekli Tazıtay’ın masalı mutlu sonla mı bitecek?

Heybenin içindeki diğer kahramanlar mı? Onlar da merhaba diyecekler sana. Ama sonraki masalarda...

Okuyan her güzel yürek kut bulsun. İçinde daima ipek kanatlı taylar büyü-
ten Havva ÜNÜVAR’a armağan olsun.



YÜREKLİ TAZITAY

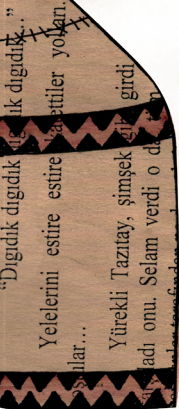
Evvel zaman içinde, belirsiz vakitlerin birinde.
Kuşlar nar, arılar minder taşırdı belinde.

Çayır çimen biçilir, pılav üstüne ayran içilirdi.
Gözü olan gözünden, yüzü olan yüzünden seçilirdi.

Kirmen **Obası**, gürültülü ve oldukça hareketli bir güne uyandı. Güneş henüz doğmuştu dağların arkasından. Ama obadaki tüm hayvanlar çoktan ayaklanmış, çoluk çocuk alana toplanmış, yetişkinler odun taşımaya başlamışlardı bile. Ak çadırların kapıları sonuna kadar açılmış, bebekler bile emekleyerek bu coşkuya dâhil olmuşlardı.

“Bugün büyük gün evlatlar!” dedi Ardiç nine.

Yumuşacık, sevecen ve tatlı sesiyle devam etti sözüne:



Tazıtay: At

Oba: Göçebelerin konak yeri.

Kazan: Çok miktarda yemek pişirmeye veya bir şey kaynatmaya yarayan büyük, derin kap.



“Kazanlarda kök boyaları kaynatılacak, ipler renk-
lere bürünecek ve kilim tezgâhları kurulacak.”



“Tamam Ardıç nine.” diyerek hep bir ağızdan cevap verdi çocuklar.

Her yıl bahar mevsiminin gelişiyle birlikte bu şenlik düzenlenirdi. Baharın gelişi, yavruların doğumu, otlakların yeşermesi, karların eriyerek ırmakları coş-
turması ve daha neler neler...

“Hadi bakalım.” dedi obadaki kalabalık.

Ardıç nine bu kez gürleştirdi sesini:

“Kirmen Obası’ndaki tüm çoluk çocuk, genç ihtiyar,
büyük küçük, hayvan **haşerat topyekûn** katılsın bu
kutlamaya.”

Haşerat: Böcekler.

Topyekûn: Eksiksiz, toplu olarak.

Baştan ayağa kırmızılar giymiş başka bir nine seslendi kalabalığa:

“Yemekler yensin, oyunlar oynansın, hüneri olanlar hünerini sergilesin, kilim tezgâhları kurulsun ve dua ile ilk ilmek atılsın.”

Gerekli **talimatlar** verilmişti evet; ama bu aşamaya gelene kadar büyük hazırlıklar yapmak lazımdı. **Neydi bu hazırlıklar?** Çocuklardan biri, mavi **börklü** Yağızoğlan atılıp sordu Ardıç ninesine:

“Nineciğim, bu ipler nasıl bu hâle geliyor?”

Gülümsedi Ardıç nine. Yağızoğlan’ı ve obanın diğer tüm çocuklarını topladı etrafına:

“Gelin bakalım, yanaşın şöyle **yamacıma.**”



Talimat: Görevin gerektirdiği hizmetlerin başarıyla yürütülmesi için verilen emir.

Börk: Genellikle hayvan postundan yapılan başlık.

Yamaç: Yan, yakın.

İrice bir kütüğün üzerine oturdu ihtiyar kadın. Çocuklar, hilal şeklinde çevirdiler onun etrafını. Bağdaş kurup onlar da oturdu.

“Anlat hele Ardıç nine.” dediler hep bir ağızdan.

“Dinleyin bakalım evlatlar! Keçi kılları ve koyun yünleri, **kirmen** denilen bir alet yardımı ile kıvrım kıvrım kıvrılır; ip hâline getirilir. Kışın ateşin başında top yumaklar sarılır, **istiflenir** ve havaların ısınması beklenir.”

“Aaa çok eğlenceli!” dedi çocuklardan en küçük olanı.

“Dur hele! Basit bir iş değildir bu. Ustalık ister kılı ve yünü **eğirmek**, incecik ip elde etmek ve hiç bıkmadan kirmeni döndürmek...”



Kirmen: Elde yün eğirmeye yarayan tahtadan yapılmış araç.

İstiflemek: Düzgün bir biçimde üst üste yığmak.

Eğirmek: Yün, pamuk vb. iğ (kirmen) ile büküp iplik durumuna getirmek.

“Döndürmek mii?..”

“Evet, döndürmek. Yani yün ya da kılı uzunca bir hâle getirip bir ucunu elimizle tutarız, diğer ucunu da kirmene bağlayıp var gücümüzle dışarıdan içeriye doğru çeviririz. Bir nevi topaç çevirir gibi...”

Üzülerek sordu Yağızoğlan:

“Çocuklar yapamaz mı yani?”

“Genellikle obanın tecrübeli, ihtiyar, güngörmüş kadınları yapar bunu. Çoluk çocuğu etrafına toplar, hem masallar anlatır hem de ip eğirmenin inceliklerini gösterir onlara.”

“Bize de masal anlatsana Ardıç nine. Anlatsana; lütfen, lütfen!..”



Hevesle yerlerinde şöyle bir kıpırdandı tüm çocuklar. En küçük olanlar ayağa kalkıp zıplamaya başladı. Obada Ardiç ninenin çok güzel masal anlattığını bilmeyen yoktu. Tatlı tatlı gülümsedi ihtiyar kadın. Dayanamadı çocukların ısrarına da kısa bir masal anlatıverdi oracıkta:

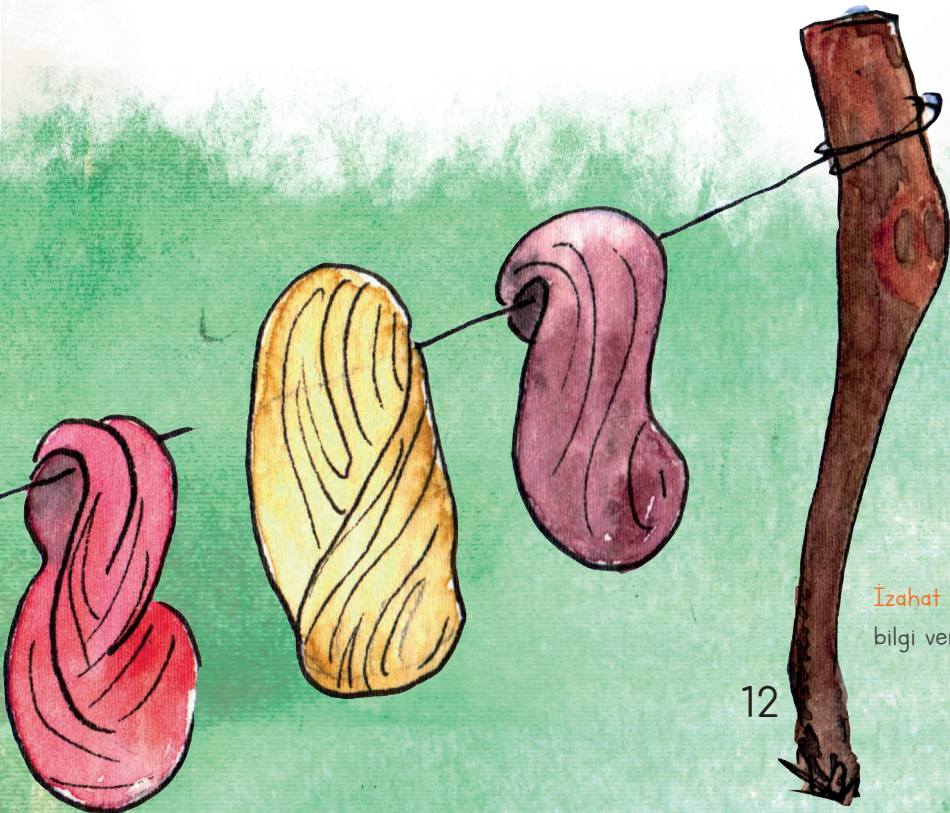
“Evvvel zaman içinde kalbur saman içinde. Yünler eğrilir de ip olur imiş. İpler dolandır da yel solur imiş...”

Masalın sonunda çocuklar neşeye sarıldılar ninelerinin boynuna:

“Ağzına sağlık nineciğim!”

“Hadi bakalım evlatlar! Şimdi büyüklerinize yardım zamanı.”

Ardiç nine ve çocuklar, obanın kalabalığına karıştılar. Genç gelinlerden biri **izahat verdi** ihtiyarlara:



İzahat vermek: Ayrıntılı bilgi vermek.